SZÁZ ÉV UTÁN A SZÜLŐHELYEN

Krúdy Gyula szülőházát Nyíregyházán márványtábla jelzi. Mostanában, a centenáriumra való készülődés lázában meglehetősen sok hírlapíró, irodalomtörténész, tanár, olvasott turista és a Krúdy-szekta (mert Krúdynak hívei, ismerői nincsenek, csupán szektája, mint némelyek állítják), tehát mindezek gyakran benyitottak az olajfestékkel védett kapun, hogy szemrevételezzék a szülőházat. Gondolom, a legtöbb esetben élénk kutyaugatás fogadta őket, mint e sorok íróját is, és a háztulajdonos szem-fül-orr-gége szakorvos vagy valamelyik megbizottja (az én esetemben sógornője) udvariassággal leplezett türelmetlenséggel elmagyarázta, hogy az a ház, ahol Krúdy született, az már nincs itt, mert lebontották az a hátsó traktus volt, ez itt magánház, orvosi rendelővel, és ha a látogatónak nincs panasza, akkor beszélgethet még itt, ameddig a józlés megengedi. Mindenről. Krúdy Gyuláról is. Azonban róla itt információkat kapni lehetetlen.

• • •

Örökös hűvösséget okozó japán akácok állnak őrt ezen az utcán Néhány száz méterrel, ha odább ballag a zarándok, a Sas köz után mindjárt egy falatozóba jut, melyet a helyi hagyomány Krúdy-kocsmának, Sas-kocsmának nevez, mert itt virágzott egykor az a vendéglátóipari létesítmény, ahol az ifjú Szindbád elő-elő fordult. A helyi hagyományt erősítendő, egy kitömött sasmadarat őriznek az italospolc csúcsán. Állítólag ez eredeti relikvia, a régi Sas-kocsmában is ugyanez a madár őrködött kiterjesztett szárnnyal a fogyasztók álma fölött Csak hát az őrtállás olyan feladat, mely szakmai ártalommal jár, kivált, ha a munkaadók nem gondoskodnak a munkaköri kötelesség miatt egyébként is mozdulatlanságot tartó őr tisztán tartásáról majdnem száz éven át. Közeledvén a centenárium, az illetékesek rádöbbentek, hogy a cégjelül szolgáló sast meglehetősen belepte a por, füst és egyéb mocsok. Nosza, megmosdatták ultrás vízben, azóta is tiszta, tollai selymesek. Minderről beszámolt a Kelet-Magyarország, a Szabolcs-Szatmár megyei napilap Ultrasas című glosszája.

• • •

Dr. Papp Ágoston, a nyíregyházi Jósa András Múzeum közművelődési osztályvezetője aggodalmasan szortírozza a Krúdy-évforduló tiszteletére kiírt képzőművészeti pályázat anyagát. (A kiállítást az évforduló napján, október 21-én nyitották meg.) Egy nagyméretű olajfestményt mutat, közismert művész alkotása. Sziklatörmelékhez és tömött kispárnákhoz hasonló alakzatok váltakoznak rajta, az előtérben vörös ecsetvonalak, mint a sajátos utat járó művész minden eddigi képén. Hátlapján a cím: Asszonyságok díja.

— Nem tudom, hogy díjaznák-e az asszonyságok ezt a festményt — méláz dr. Papp Ágoston az akkurátus tojástemperán. — Maga szerint van valami köze Krúdyhoz?

A Krúdy emlékszobához vezet. A bejárat melletti falat egy helyi művész Krúdy-illusztrációi díszítik. Egy összegben vásárolta meg a múzeum tőle néhány esztendeje ezt a sorozatot, több mint húszrészes. Egészen gyenge, linometszetnek álcázott színezett tusrajzok vagy papírmetszetek. Ki tudja, hány esztendeig fogadják még az emlékszobába érkező látogatókat?

Maga az emlékszoba szomorkás hangulatú. Asszonyi Tamás domborművei, Vígh Tamás szobra idézi csupán méltón Krúdy szellemét. Továbbá a korai kiadások egy-egy példánya, anyakönyvi bejegyzések fotómásolatai, körkivágású vitrinablakok mögött. Van továbbá egy közepes portrészobor és egy rossz rajz Krúdyról. Meg néhány bútor az utolsó lakásból, Óbudáról.

• • •

— Banner Lászlót, a Krúdy Gyula Gimnázium igazgatóját keressé, ha olyan intézményt akar látni Szabolcs-Szatmárban, ahol igazán őrzik az emlékét. Vagy Ratkó Józsefet, a költőt, a nagykállói Krúdy-könyvtár igazgtóját! — ezt Kasza János tanácsolja, a megyei moziüzemi vállalat műsorosztály-vezetője.

Vállalata a Krúdy mozi épületében van. Ezt a mozit éppen tíz esztendeje avatták. Kasza János kezdeményezésére közvéleménykutatást rendeztek, ki legyen az új, modern filmszínház névadója. Krúdyra esett a legtöbb szavazat, akinek abban az időben csupán a sóstói szálloda viselte nevét megyeszerte. Az ünnepélyes megnyitón Jancsó Miklós Csend és kiáltás című filmjét mutatták be A rendező meghatottan szólt róla: jelképnek érzi ezt a tényt. Reméli, az évtizedekig tartó csend, elhallgatás, félremagyarázás, sznobéria után az eljövendő időkben kiáltás-erővel bizonyosodik meg minden magyar olvasó előtt, hogy Krúdy nem ködlovag, nem inyencség, nem dekadencia, hanem a legnagyobbak közül való.

— A Petőfi-év és az Ady-év azért ehhez képest aránytalanul hangosabb volt — jegyezte meg a hírlapíró.

Kasza János kaszaboló mozdulatot tett a levegőbe. Alighanem maga is a Krúdy-hősök közül való. 1953 óta egyfolytában műsorosztály-vezető Szabolcs-Szatmár (Moziüzemi Vállalatánál (épp 25 éve most októberben). Ez önmagában is valószínű, példátlan. Még működése elején feltűnt neki egy bátortalan gimnazista, aki minden filmet megnézett, lehetőleg többször is. Elbeszélgetett vele, könyveket adott a kezébe, elmagyarázgatta neki, hogyan is lehet „filmszemmel" nézni. S a gimnazista látni kezdett. Ma Kósa Ferencnek hívják, a Tízezer nap, az Ítélet, a Nincs idő, a Hószakadás rendezője. (Az utóbbi filmben az Apa szerepet egy amatőr játszotta, Kasza János.)

Mi sem természetesebb, hogy az eddigi egyetlen Krúdy-műből készült mozifilm, Huszárik Zoltán Szindbádjának ősbemutatója is Nyíregyházán volt (71. október 20-án). Most 1978 októberében a moziüzemi vállalat KISZ-szervezete a centenárium és az időközben elhunyt főszereplő Latinovits Zoltán tiszteletére emléktáblát szeretett volna elhelyezni a mozi falán. Egyszerű, iparilag vésett kőlapot Az illetékesek nem engedélyezték állítólag, s állítólag a szóbeli indoklás valahogy így hangzott: Latinovitsnak semmi köze Nyíregyházához Krúdy ugyan nyíregyházi de ebben a moziban soha nem járt Minek a tábla, nem elég a homlokzaton a neve?

Elég. És főleg ég minden este A neonfény cégjelzés Krúdy felnagyított aláírása. (Kasza János terve alapján.)

• • •

Ratkó József költőt szerettük volna megkeresni Nagykállóban, de erre nem volt mód, mert Nyírbátorban találkoztunk vele a Báthori István Múzeum, az egykori minorita klastrom előtt. Mármár nyilatkozott, hogyan őrzi Krúdy földje Krúdyt, de mihelyt megtudta, hogy Székesfehérvárról érkeztünk, drámatervéről beszélt, melyhez évek óta gyűjti az anyagot. István királyról szólna ez a színjáték, életének arról a különös fordulatáról, amikor célszerű országrendező és térítő tevékenysége hirtelen, (fia, Imre herceg halála után) öncélú kegyetlenségbe csapott át, véli ez a markáns poéta, aki a tiszadobi árvaházban nevelkedett, nem messze Tiszadadától, ahol megtalálták a tiszaeszlári Solymosi Eszter holttestét, s ennek alapján mentették fel végül is az eszlári zsidókat a vérvád alól: a Velencei-tó rajongója, Eötvös Károly harcos ügyvédkedése alapján, amint azt Krúdy Gyula riportregényében megírta.

Sóstó fürdő a régi, ami természeti szépségét illeti. A Krúdy-szálló fiatal, rokonszenves üzletvezető-helyettese, Törő János szabadkozott, hogy Krúdyt és az általa közzétett vendéglátóipari eszményeket ugyan nem ismeri, de úgy tudja, hogy a centenáriumra „Krúdy-ételkülönlegességek" is készülnek a konyhán.

A sóstói parkban, Krúdy mellszobra közelében Muzbek Lászlóné Hartmann Lenke nyugdíjas munkásasszony szintén szabadkozott, hogy ő semmit nem olvasott Krúdytól, de az édesapja ismerte személyesen az írót. Az apa gyógykovács volt a nyíregyházi 4-es huszároknál, „ezer lófős lókórház parancsnoka". Krúdy, ha hazalátogatott a székesfővárosból, „szeretett édesapámmal elborozgatni".

Ez hihetően hangzott.

Á. SZABÓ JÁNOS

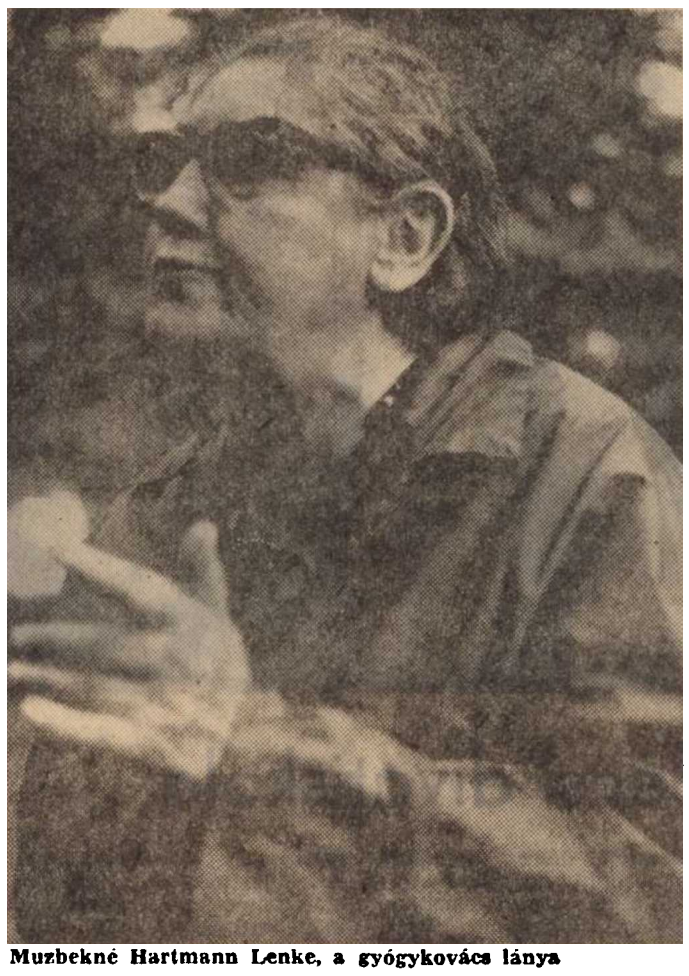

Muzbekné Hartmann Lenke, a gyógykovács lánya

A Szindbád-film ősbemutatóján a Krúdy-mozi előtt. Balról a harmadik Krúdy Zsuzsa, az író leánya, középen Latinovits Zoltán

Krúdy sóstói szobra
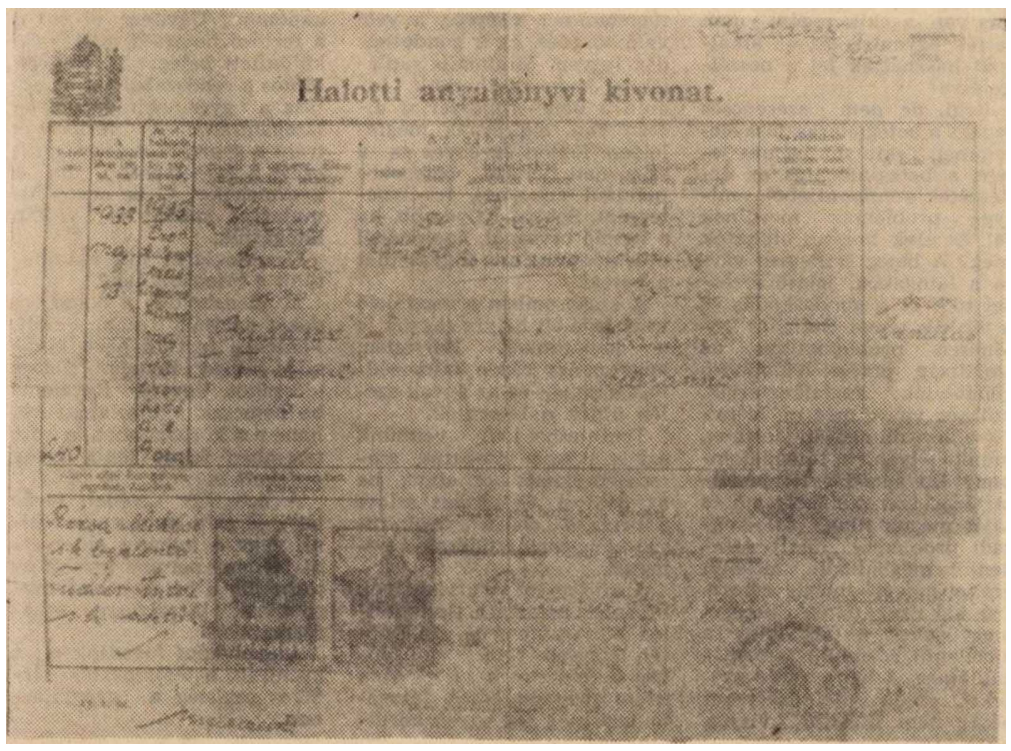
Az író halotti anyakönyvi kivonata a Jósa András Múzeum emlékszobájában (FOTÓ: FÁSI LÁSZLÓ)